

die in diens artikel macht, gezag en invloed van de Eerste Kamer onder de loep nam. Hij ziet de rol van de senaat als een staatkundig lichaam dat zich wijs en terughoudend opstelt, maar niet op alles wat haar bereikt ja en amen zegt. De rol van de Eerste Kamer is voornamelijk gelegen op wetgevend gebied: de rechterlijke macht en rechtswetenschap baseren bij de interpretatie van wetten zich veelal op de schriftelijke en mondelinge beraadslaging in deze Kamer. Thurlings brak hier een lans voor rechtstreekse verkiezing van de Eerste Kamer. Van den Braak zegt hem dit na. De Eerste Kamer wordt wel eens als laatste 'beroepsinstantie' gezien bij omstreden wetsvoorstellen. Terecht stelt de auteur dat burgers die daarop vertrouwen alleen maar teleurgesteld zullen raken. De Eerste Kamer heeft alleen het absolute vetorecht, waarvan ze een enkele maal gebruik maakt. Soms kan ze aan de regering novellen en/of toezeggingen ontlokken, meer kan ze niet doen. Voor Van den Braak heeft de Eerste Kamer haar bestaansrecht meer dan bewezen. Hij roept studeerkamergeleerden en journalisten op het debat over de taak, functie en zelfs het bestaansrecht van de Eerste Kamer te beëindigen. Een vrome wens.

Ook op een andere wijze heeft Van den Braak zich gespiegeld aan het gedenboek. In de hierin opgenomen portrettenreeks van Kamervoorzitters en vooraanstaande senatoren miste hij blijkbaar W. L. baron de Vos van Steenwijk. Het is merkwaardig dat deze CHU-politicus als enige voorzitter in het boek wordt geportretteerd. Het is te betreuren dat de auteur zich niet heeft gewaagd aan een nader onderzoek naar de rol van de Eerste-Kamervoorzitter. Deze behoort immers tot de kleine groep politici die de koningin adviseert.

Na lezing van dit boek over de Eerste Kamer blijft de stelling overeind: de Eerste Kamer kan niet zonder de Tweede Kamer, de Tweede Kamer kan wel degelijk zonder de overbuur.

R. J. J. Stevens

C. Busken Huet, *Een vastgeraakte lokomotief. Een portret in brieven*, O. Praamstra, ed. (Amsterdam, Antwerpen: L. J. Veen, 1997, 317 blz., f39,90, ISBN 90 254 2342 6).

'Voor zoover ik mezelf beoordeelen kan', schreef Huet ooit, 'behoor ik tot de klasse der personen wier gemiddelde men best van al uit hunne brieven leert kennen'. Al vrij spoedig na zijn dood in 1886 werd een eerste deel van zijn correspondentie gepubliceerd. In de loop van de twintigste eeuw zijn daar verscheidene andere edities aan toegevoegd. Geen van deze uitgaven is nu nog verkrijgbaar. Het initiatief om Huet als briefschrijver opnieuw aan het publiek voor te stellen, verdient dan ook alle waardering.

De nieuwe bloemlezing heeft geen wetenschappelijke pretenties. Voor de herkomst van de brieven verwijst de bewerkster naar het *Repertorium* dat hij in 1987 van Huets briefwisseling samenstelde. Raadpleging daarvan leert dat 102 van de 118 gekozen brieven eerder zijn uitgegeven. De belangrijkste ontdekking van Praamstra zijn de brieven aan de tabakspplanter George Birnie, waarvan er vier zijn opgenomen; ook zijn er enkele nog niet eerder gedrukte brieven aan H. P. G. Quack. Aan de bestaande gegevens over het leven van Huet wordt dus niet veel toegevoegd. Maar in de oudere edities liet het commentaar zeer te wensen over, voorzover het er al was. Aan deze wens is nu met een uitvoerige toelichting tegemoet gekomen. Er is een biografische inleiding; de Franstalige brieven zijn in het Nederlands vertaald; er is een bijna overdadige annotatie op de tekst en er is een register met een korte beschrijving van alle in de brieven genoemde personen.

Dat alles zou te prijzen zijn, als het niet op enkele wezenlijke punten teleurstelde. De inleiding is een collage van fragmenten uit *Gezond verstand en goede smaak*, het boek waarop Praamstra in 1991 promoveerde. Blijkbaar werden de daar gebruikte bewoordingen zo ge-

slaagd gevonden, dat zij onveranderd nogmaals dienst konden doen. De 665 aan het eind afgedrukte noten zijn soms nuttig, maar vertellen vaak ook niet meer dan er al staat. Als Huet aan Potgieter omstandig uitlegt wat een *gamelan* is, moet dat dan in een noot in een minder juiste omschrijving worden overgedaan? Het personenregister geeft inlichtingen over vele bekende en minder bekende tijdgenoten van Huet, maar ook weer niet altijd. Op 24 december 1878 slaakte Huet de verzuchting: 'dat zoovaak ik Nederland terugzie, ik den indruk ontvang van een land, gelegen aan de kust der Doodde Zee, waar de vogels niet overheen kunnen vliegen zonder te sterven. Uit alle plaatsen, alle instellingen, klinkt er mij het woord 2 Koningen IV: 40 in de ooren: 'Man Gods, de dood is in de pot'. Deze beroemd geworden klacht staat in een brief aan de schrijfster Francisca Gallé. Men zou willen weten wie zij was, en waarom Huet zulke dingen aan haar schreef. Praamstra deelt alleen mee dat zij werd geboren in 1840, en verder niets.

Het belangrijkste zijn natuurlijk de brieven zelf. Tezamen geven zij, zoals de bedoeling was, een levensecht beeld van de auteur. Maar welk beeld is dat? Voor Praamstra tonen de brieven allereerst aan dat Huet, ogenschijnlijk zo zelfverzekerd en succesvol, dikwijls met zichzelf in conflict verkeerde en zich in de steek gelaten voelde. Dat kwam, meent Praamstra, deels omdat hij zich aanmatigend gedroeg, en deels omdat hij ook werkelijk te groot was voor het toenmalige Nederland. Is dat voldoende verklaring voor de spanningen waar Huet mee leefde? En moeten zijn geldingsdrang en zijn roekeloze opportunisme, waar ook Praamstra niet goed raad mee weet, uitsluitend als persoonlijke eigenaardigheden worden gezien? De maatschappij van de jaren 1860 en 1870 bood vele nieuwe en nog onbeproeft mogelijkheden. Huet wilde van alles proberen en schrok voor scherpe koerswijzigingen niet terug. Dat maakt hem niet altijd sympathiek of bewonderenswaardig, maar wel boeiend. Er zijn nog andere redenen om hem te lezen dan het inmiddels wat schraal geworden oordeel dat hij 'met Multatuli hoort tot de beste schrijvers uit de negentiende eeuw'.

W. E. Krul

T. van den Berge, *Karel Frederik Holle. Theeplanter in Indië 1829-1896* (Amsterdam: Bert Bakker, 1998, 307 blz., f39,90, ISBN 90 351 1969 x).

De Leidse taalkundige Tom van den Berge heeft een mooie biografie geschreven over theeplanter Karel Frederik Holle (1829-1896), met een paar tekortkomingen. Het mooie zit hem zowel in de figuur van Holle — eindelijk eens een sympathieke koloniaal — als in de weergave van zijn levensloop door de biograaf, die de vele activiteiten van de duizendpoot Holle op pakkende wijze beschrijft, vaak met subtiele ironie. De lezer krijgt een goed beeld van Holies levensloop als theeplanter, landbouwhervormer, onderwijskundige, autodidactisch maar algemeen gerespecteerd deskundige in de Soedanese taal-, land- en volkenkunde en invloedrijk regeringsadviseur. De beperkingen van de biografie hebben eveneens zowel met Holies persoonlijkheid als de aanpak van de biograaf te maken. Over zijn persoonlijk leven heeft Holle bijzonder weinig bronnen nagelaten. Hij stichtte een gezin met een Soedanese vrouw, die de zuster was van zijn boezemvriend, de islamitische godsdienstleraar Raden Hadji Moehamad Moesa.

Maar over dit huwelijk is zo weinig bekend dat Van den Berge bij gebrek aan bronnen zijn toevlucht moet nemen tot retorische vragen als: 'Was hij dat geworden, gelukkig? Had de gesloten Hollander Holle bij zijn Soedanese vrouw het geluk ooit gevonden? Of als jongen alleen bij zijn moeder in ... het huis aan de Amsterdamse Lijnbaansgracht' (237)? Recensent